

SİVİL TOPLUM ALANINDA YÜKSEK LİSANS PROGRAMLARI: İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ, İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ VE MARMARA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEKLERİ

VAKA ANALİZİ

S İ V İ L
T O P L U M
İ Z L E M E
R A P O R U
2016 - 2017

Türkiye'nin Avrupa Birliği adaylık statüsünün tanındığı 1999 yılından itibaren sivil toplum alanı ile ilgili konuları kapsayan akademik çalışmaların sayısı ve çeşitliliği artış göstermektedir. Bu vaka analizinde, sivil toplum alanına ilişkin akademik çalışmalara dair verilere yer verilmiştir. Vaka analizinde ayrıca İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi bünyelerinde yürütülen yüksek lisans programları amaçları ve ders alanları kapsamında incelenerek, bu programların ve üniversitelerin bünyelerindeki araştırma merkezlerinin sivil toplum kuruluşlarında (STK) insan kaynağının güçlendirilmesi, STK'ların kurumsal ve savunuculuk kapasitelerinin desteklenmesi ve alanda yürütülen akademik çalışmalara katkısı açısından katkıları özetlenmiştir.

Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) adaylık statüsünün tanındığı 1999 yılından itibaren STK'ların kamu politikalarının oluşturulma sürecine katkı sağlamaları ve kamu hizmetlerinin sunumunda daha fazla rol üstlenmeleri ile birlikte sivil toplum yıllar içerisinde akademik çalışmalara artarak konu olmaya başlamıştır. Vaka analizinin ilk bölümünde 1999-2018 yılları arasında Türkiye'de sivil toplum ile ilgili yazılan yüksek lisans ve doktora tezleri ile hakemli dergilerde yayımlanan makalelerdeki artış ortaya konulmaktadır. Yapılan inceleme, sivil toplum alanına ilişkin akademik çalışmaların bu yıllar arasında artış göstermesinin yanı sıra kapsam bakımından farklı disiplinlerden araştırmaların sivil toplum ve STK'ları konu etmeye başladığına da işaret etmektedir. Alana artan

akademik ilgi ile birlikte, üniversitelerde konuya ilişkin akademik çalışmalar yürütecek araştırmacıların bulunması, STK'lardaki insan kaynağı talebini karşılanması ve STK'ların kapasitelerini güçlendirilmesi amaçlarıyla üniversitelerde çeşitli bölümler altında veya ayrı araştırma birimleri tarafından STK yüksek lisans programları oluşturulmuştur. Bu bağlamda, vaka analizinin ikinci bölümünde İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi'nde yürütülen STK yüksek lisans programları ve araştırma merkezlerinin faaliyetleri STK'ların insan kaynağının güçlendirilmesi, kurumsal ve savunuculuk kapasitelerinin desteklenmesi ve akademik çalışmaların yaklaşımı ve kapsamı çerçevesinde özetlenmektedir.

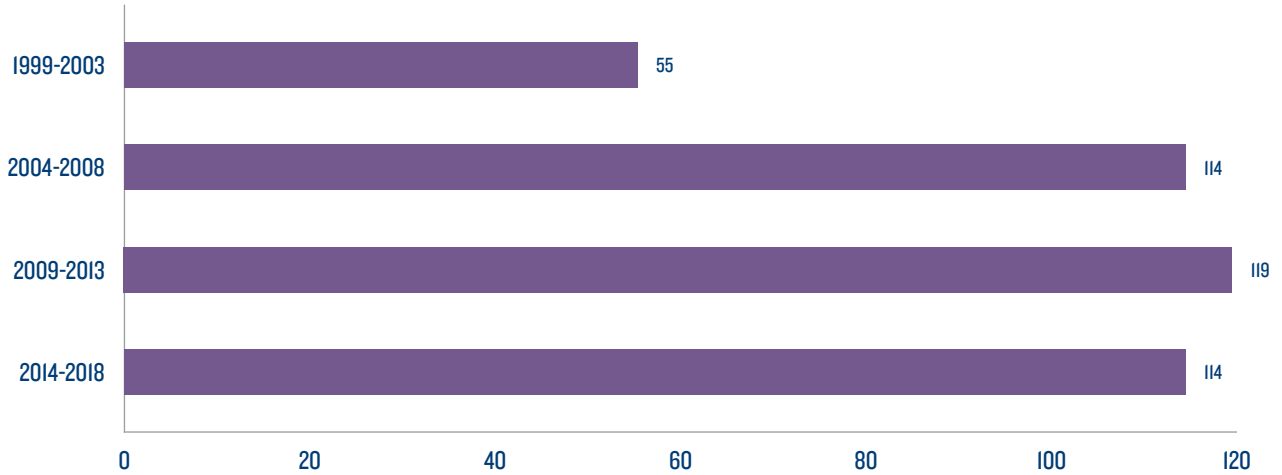
SİVİL TOPLUM İLE İLGİLİ AKADEMİK YAYINLAR

1999 yılından itibaren beş yıllık dönemler halinde incelendiğinde, Türkiye'de sivil toplum ile ilgili yayımlanan akademik tez ve makalelerin sayısının arttığı görülmektedir. 1999-2018 yılları arasında Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Tez Merkezi'nde, Türkiye'de sivil toplum alanı ile ilgili toplam 402 adet yüksek lisans ve doktora tezinin kaydı bulunmaktadır. Web of Science veri tabanında yer alan bilgilere göre, son yirmi yılda Türkiye'de sivil toplum ile ilgili hakemli dergilerde İngilizce dilinde yayımlanan makalelerin sayısında artış tespit edilmektedir. 1999-2003 yıllarında sivil toplum ile ilgili konularda yayımlanan makale sayısı 7 iken, bu rakam 2014-2018 döneminde 101'e ulaşmıştır. Bu alandaki yayınların kapsamının da yıllar içerisinde genişlediği ve sivil toplum alanının farklı disiplinlerden araştırmalara konu olduğu görülmektedir. Sivil toplumla ilgili yayımlanan tezler ve akademik makaleler, Siyaset Bilimi, Uluslararası İlişkiler, Kamu Yönetimi, Sosyoloji ve Tarih gibi disiplinlerin yanı sıra; İşletme, Ekonomi, Hukuk, Halkla İlişkiler, İletişim Bilimleri, Eğitim ve Öğretim, Sosyal

Hizmetler, Psikoloji, Antropoloji, Sosyoloji ve Felsefe gibi farklı disiplinlere de katkı sağlamaktadır. 2014-2018 yılları arasında yayımlanan akademik makaleler konu odaklı incelendiğinde ise demokratikleşme ve AB üyelik sürecinde sivil toplum, küreselleşen siyasette sivil toplumun rolü, Türkiye’de sosyal hareketler ve daralan sivil alan, STK’ların aktif vatandaşlığın, gönüllülüğün

ve katılımcılığın geliştirilmesindeki ve yerel kalkınmadaki rolü ile STK’ların kapasiteleri üzerine yapılan çalışmalar ele alınan başlıca konular arasındadır. STK’ların kurumsal kapasitesine yönelik araştırmalar ise STK’larda stratejik liderlik, insan kaynakları politikaları, etik uygulamaları ile STK’ların sosyal medya kullanımını kapsamaktadır.

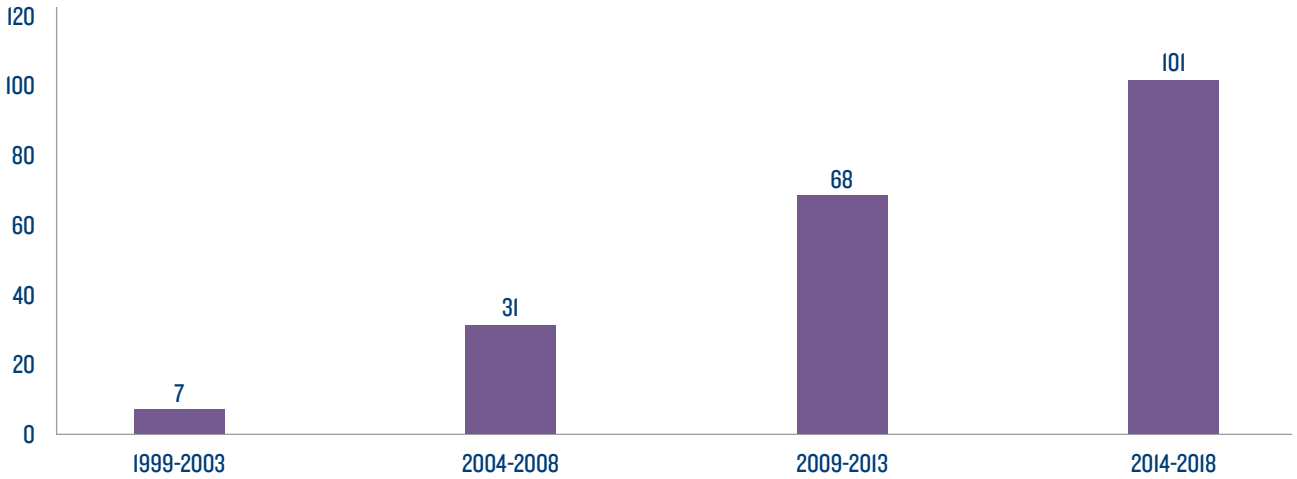
GRAFİK 1: SİVİL TOPLUMLA İLGİLİ YÜKSEK LİSANS VE DOKTORA TEZLERİNİN SAYISI (1999-2018)

Kaynak: Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi¹

¹ Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi. Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı. Erişim tarihi: 20 Haziran 2018. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Veri tabanında “sivil toplum” kelimesi tez başlıklarında geçecek şekilde araştırma yapılmıştır. Konu bazında yapılan incelemeye göre “sivil toplum” ve “Türkiye” anahtar kelimeler olarak belirlenmiştir. Tezlerin onaylama süreci ve veri tabanına aktarım süreleri göz önüne alındığında, sayıların 2018 yılı için artış göstermesi beklenmektedir.

GRAFİK 2: SİVİL TOPLUMLA İLGİLİ AKADEMİK YAYINLARIN SAYISI (1999-2018)

Kaynak: Web of Science²

SİVİL TOPLUM ALANINDA YÜKSEK LİSANS PROGRAMI ÖRNEKLERİ

AB üyelik sürecinin 2005 yılından sonra hız kazanması ile birlikte sivil toplum ile ilgili akademik çalışmalarının artış ve çeşitlilik göstermesinin yanı sıra sivil toplum bir kariyer alanı haline de gelmiştir. Üniversiteler tarafından lisans düzeyinde sivil toplum alanına ilişkin dersler ile birlikte, STK çalışanlarına ve bu alanda profesyonel olarak çalışma yapmak isteyen kişilere yönelik yüksek lisans programı ve sertifika programları da geliştirilmeye başlanmıştır. Üniversitelerin araştırma merkezleri STK'ların kurumsal kapasitesini güçlendirmek ve alanda veri üretilmesine katkı sağlamak için de farklı çalışmalar yürütmektedirler. Bu vaka analizinde, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Marmara Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi tarafından sivil toplum alanında çalışmak veya bu alana ilişkin akademik çalışmalar yürütmek isteyen kişilere yönelik olarak tasarlanan yüksek

lisans programlarının yaklaşımları ile araştırma merkezlerinin çalışmaları incelenmektedir.³

Vaka analizinin bu bölümünde üniversitelerdeki araştırma merkezleri ve belirli bölümlerin altında yürütülen STK yüksek lisans programları tanıtılmaktadır.⁴ İkinci kısımda ise üniversitelerin STK'ların insan kaynağını, kurumsal ve savunuculuk kapasitelerini güçlendirmek için yaptıkları çalışmalar ve akademik araştırmalar yoluyla alana sağladıkları katkı incelenmektedir.

³ Türkiye genelinde sivil toplum alanında yüksek lisans ve sertifika programları düzenleyen çeşitli üniversite programları bulunmaktadır. Bu vaka analizinde yalnızca İstanbul'daki örnekler ele alınmıştır. Bahsi geçen programların koordinatörleri ile yüz yüze görüşmeler Ekim-Kasım 2017 döneminde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.

⁴ Bu araştırma kapsamında yer verilmemiş olsa da Türkiye'de sivil toplum alanı ile ilgili yüksek lisans programları, sertifika programları ile araştırma merkezleri olan üniversiteler mevcuttur. İlgili örnekler aşağıdaki bağlantılardan incelenebilir.

Eğitimde ve Sosyal Hayatta Sivil Toplum Örgütlenmeleri tezsiz yüksek lisans programı. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erişim tarihi: 18 Eylül 2018. <http://ebe.gantep.edu.tr/Egitimde-ve-Sosyal-Hayatta-Sivil-Toplum-Orgutenmeleri-O.yukseklisans-yazi-9-194.html>

Uluslararası Sivil Toplum Uygulama ve Araştırma Merkezi. Anadolu Üniversitesi. Erişim tarihi: 18 Eylül 2018. <https://www.anadolu.edu.tr/universitemiz/merkezler/uluslararasi-sivil-toplum-uyg-ve-ars-merkezi>

Sivil Toplum Yönetimi Sertifika Programı. İstanbul Aydın Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi. Erişim tarihi: 18 Eylül 2018. <https://www.aydin.edu.tr/tr-arastirma/arastirma-merkezleri/sem/kisisel-gelisim-egitimleri/Pages/Sivil-Toplum-Y%C3%B6netimi-Sertifika-Program%C4%B1.aspx>

Sivil Toplum Kuruluşları Araştırma ve Uygulama Merkezi. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi. Erişim tarihi: 18 Eylül 2018 <https://www.adu.edu.tr/tr-arastirma-uygulama-merkezleri>

² Web of Science. Erişim tarihi: 20 Haziran 2018. <http://www.webofknowledge.com/> Yapılan konu bazlı tarama "civil society" +Turkey anahtar kelimeleri ile yapılmıştır. Bu veri tabanından belirtilen indeksler taranmıştır: SCI-EXPANDED, SSCI, A&HCI, CPCI-S, CPCI-SSH, BKCI-S, BKCI-SSH, ESCI, CCR-EXPANDED, IC.

İstanbul Bilgi Üniversitesi 2003 yılından bu yana önce *STK Eğitim ve Araştırma Birimi*, daha sonra *Sivil Toplum Çalışmaları Merkezi* bünyesinde yayınlar, sertifika programları ve saha çalışmalarıyla sivil toplum alanını desteklemektedir. 2008 yılında kurulan *Sivil Toplum Çalışmaları Merkezi* ise Türkiye’de ve dünyada sivil toplumun gelişimine katkıda bulunmayı hedeflemektedir. STK’ların nitelikli insan kaynağı gereksinimine ve bu alanda yürütülecek akademik çalışmalara katkıda bulunmak amacıyla 2014-2015 öğretim yılından itibaren ise *Sosyal Projeler ve STK Yönetimi Yüksek Lisans Programı* yürütülmeye başlanmıştır. Bu yüksek lisans programına katılanlar Sivil Toplum Kuruluşları Yönetimi veya Sivil Toplum Çalışmaları alanlarından birisinde uzmanlaşmaktadırlar.⁵

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü *STK ve Sosyal Sorumluluk Yönetimi Tezsiz Yüksek Lisans Programı* ile hem STK’ların nitelikli uzman ve yönetici ihtiyacının karşılanmasını hem de özel sektörde sosyal sorumluluk alanında çalışacak profesyonellerin yetiştirilmesini amaçlamaktadır. Programı tamamlayanların, Türkiye toplumunun sosyolojik altyapısını daha yakından tanıyarak, görev alacakları sosyal projelerin kurgulanmasından yürütülmesine, kaynak geliştirilmesinden raporlanmasına ve etkili iletişim yöntemlerinin kullanılmasına kadar her aşamasında bilimsel yöntemleri kullanabilme becerisi kazanmaları hedeflenmektedir.⁶

Marmara Üniversitesi bünyesinde sivil toplum alanıyla ilgili iki ayrı program yürütülmektedir. Marmara Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Araştırma ve Uygulama

Merkezi ve Siyasal Bilgiler Fakültesi ortak girişimiyle 2016 yılında *Yönetişim ve Sivil Toplum Kuruluşları Yüksek Lisans Programı* başlatılmıştır. Bu yüksek lisans programı ile STK’ların stratejik olarak belirlenmiş hedefler doğrultusunda örgütlenmesi, kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi, etkin yönetiminin sağlanması hedefleri çerçevesinde STK’larda yönetici olarak görev alacak veya proje temelli çalışacak uzmanların yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.⁷ Marmara Üniversitesi İşletme Fakültesi tarafından 2010 yılında başlatılan *Toplumsal Projeler Yönetim ve Organizasyonu Tezli Yüksek Lisans Programı*’nda ise sivil toplum kuruluşlarının ihtiyaç duyduğu nitelikli insan kaynağının yetişmesine katkı sağlanmasına ek olarak, bu alanda araştırmalar yürütebilecek ve yürütülen araştırmalara liderlik edebilecek mezunlar verilmesi hedeflenmektedir.⁸

Teorik ve pratik bilgi bütünlüğünün sağlanması için, bu yüksek lisans programlarında alanında uzman akademisyenlerin yanı sıra, sivil toplum kuruluşlarında yöneticilik yapan kişiler, özel sektörde kurumsal sosyal sorumluluk alanında çalışan profesyoneller ile sosyal girişimciler de ders vermektedirler. Tablo 1’de vaka analizi kapsamında incelenen yüksek lisans programlarında sunulan derslerin alanlarına göre özeti sunulmaktadır. Tablodan da görüleceği üzere, bu yüksek lisans programlarında kurumsal, STK’larda yasal ve mali mevzuat, STK yönetimi, kaynak geliştirme, sosyal sorumluluk ve sosyal girişimcilik gibi konularda dersler yer almaktadır.

⁵ *Sosyal Projeler ve STK Yönetimi Yüksek Lisans Programı (Tezli ve projeli)*. İstanbul Bilgi Üniversitesi. Sivil Toplum Çalışmaları Merkezi. Erişim tarihi: 25 Haziran 2018. <https://stcmma.bilgi.edu.tr/pages/program-hakkinda/>

⁶ *Sivil Toplum Kuruluşları ve Sosyal Sorumluluk Yönetimi Yüksek Lisans Programı (Tezsiz)*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erişim tarihi: 25 Haziran 2018. http://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=stk_lisansu%CC%88stu%CC%88kitapc%CC%A7ik_web.pdf

⁷ *Yönetişim ve Sivil Toplum Kuruluşları Yüksek Lisans Programı (Tezli ve Tezsiz)*. Marmara Üniversitesi. Sivil Toplum Kuruluşları Araştırma ve Uygulama Merkezi. Erişim tarihi: 25 Haziran 2018. <https://stkam.marmara.edu.tr/akademikarastirma/yonetisim-ve-sivil-toplum-kuruluslari-yukse-lisans-programi/>

⁸ *Toplumsal Projeler Yönetim Ve Organizasyonu Yüksek Lisans Programı (Tezli)*. Marmara Üniversitesi İşletme Fakültesi. Erişim tarihi: 25 Haziran 2018. <http://isl.isletme.marmara.edu.tr/lisansustu-programlari/yukse-lisans-programlari/>

TABLO 1: YÜKSEK LİSANS PROGRAMLARINDAKİ DERS ALANLARI⁹

Kuramsal	Yasal ve mali mevzuat	STK yönetimi	Kaynak geliştirme	Sosyal girişimcilik ve sosyal sorumluluk
<ul style="list-style-type: none"> Sivil toplum kuramı STK'lar ve yeni toplumsal hareketler Sivil toplum çalışmaları için araştırma yöntemleri 	<ul style="list-style-type: none"> STK'larda mali mevzuat STK'larda yasal mevzuat STK'ların denetimi 	<ul style="list-style-type: none"> Örgüt kuramı ve organizasyon yönetimi STK'larda kurumsal yönetim STK'lar için krize müdahale ve kriz yönetimi İletişim ve savunuculuk stratejileri Gönüllülük ve gönüllü yönetimi Etki izleme ve değerlendirme 	<ul style="list-style-type: none"> Proje oluşturma ve yazma teknikleri STK'lara yönelik ulusal ve uluslararası fon kaynakları Proje döngüsü ve kaynak geliştirme 	<ul style="list-style-type: none"> Sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik Sosyal girişimcilik

STK'LARDA İNSAN KAYNAĞININ GÜÇLENDİRİLMESİ

Vaka analizinde ele alınan STK yüksek lisans programlarının kapsamı ve amaçlarında, STK'ların çoğulcu ve katılımcı demokrasinin geliştirilmesi ile daha etkin ve etkili yönetimin sağlanmasında rol üstlenebilmeleri için kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi gerekliliği vurgulanmaktadır. Vaka analizi için görüşülen STK yüksek lisans programlarının koordinatörleri alanda insan kaynağı açığının bulunduğunu ve uzmanlaşmaya yönelik çabalar yetersiz kaldığı için bu alanda yüksek lisans programları geliştirildiğini ifade etmişlerdir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Dernekler Dairesi Başkanlığı tarafından 2016 yılında paylaşılan verilere göre, vakıfların sadece üçte biri (%36) ücretli çalışan istihdam etmektedir. Bu vakıflarda (1.861 vakıf) ortalama on çalışan

bulunmaktadır.¹⁰ Bu dönemde faaliyet gösteren 114.925 STK'nın (vakıf ve dernekler) toplam 65.697 ücretli çalışanı olduğu belirtilmiştir.¹¹ Bu verilere göre, 2016 yılında işgücüne katılan çalışanların %0.21'i STK'lar tarafından istihdam edilmiştir.¹²

STK yüksek lisans programı koordinatörleri, 2000'li yılların sonunda demokratikleşme sürecinde sivil toplum alanının meşruiyet kazanması ve alanın Avrupa Birliği fonları ile desteklenmeye başlamasıyla birlikte, sivil toplum alanının bir kariyer seçeneği haline geldiğini ve yüksek lisans programlarına olan ilginin arttığını aktarmışlardır. Yapılan görüşmelerde, bu programların özellikle

¹⁰ Yeni Vakıflarla İlgili Seçilmiş Veriler (2012-2016). Vakıflar Genel Müdürlüğü. Erişim tarihi: 26 Haziran 2018. <https://www.vgm.gov.tr/Documents/webicerik205.pdf>

¹¹ Monitoring Matrix on Enabling Environment for Civil Society Development Turkey 2016 Country Report. (Sivil Toplumun Gelişimi için Elverişli Ortamın İzlenmesi Projesi 2016 Türkiye Raporu). TÜSEV. Erişim tarihi: 2 Ağustos 2018. <http://www.tusev.org.tr/usrfiles/images/MM2016TurkeyReport.pdf>

¹² Toplam işgücüne katılım Aralık 2016'da Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 30 milyon 540 bin olarak raporlanmıştır. İşgücü İstatistikleri, Aralık 2016. Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim tarihi: 2 Ağustos 2018. <http://www.tuik.gov.tr/PdfGetir.do?id=24625>

⁹ Vaka analizinde incelenen yüksek lisans programlarının ders programları incelenerek derlenmiştir.

ulusal veya uluslararası STK'larda, şirketlerin sosyal sorumluluk departmanlarında ve kamu kurumlarının (kalkınma ajansları, valilikler, belediyeler) sivil toplum ile yakından çalışan birimlerinde görev alan uzmanlar tarafından tercih edildiği belirtilmişlerdir. Bu programların aynı zamanda STK'larda gönüllü veya profesyonel olarak çalışmak isteyen ya da sosyal sorumluluk alanında kariyer hedefi olan uzman veya yeni mezunlar tarafından da tercih edildiği aktarılmıştır.

STK'LARIN KURUMSAL VE SAVUNUCULUK KAPASİTELERİNİN DESTEKLENMESİ

Üniversiteler, STK'ların kurumsal ve savunuculuk kapasitelerinin desteklenmesi amacıyla da farklı çalışmalar yürütmektedirler. İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2003 yılında STK'ların kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi ve bu yönde ortaya çıkan ihtiyaçlara cevap vermek amacıyla *STK Eğitim ve Araştırma Birimi*'ni kurmuştur. Bu birimde *STK Yönetimi ve Sivil Toplum Aktivizmi Eğitim ve Sertifika Programı*¹³ ile STK'lar için uzaktan öğrenim ağırlıklı eğitim programları uygulanmaktadır.¹⁴ 2014 yılından beri faaliyet gösteren *Sosyal Kuluçka Merkezi* ise STK'ları ve tüzel kişiliği olmayan girişimleri kurumsallaşma, gönüllülerle işbirliği, iletişim ve dijitalleşme stratejisi geliştirme gibi konularda desteklemenin yanı sıra, ofis alanı sağlamakta ve hukuki pro-bono programı kapsamında yasal destek sunmaktadır.¹⁵

İstanbul Bilgi Üniversitesi STK Eğitim ve Araştırma Birimi tarafından sekretaryası yürütülen *Kamu Harcamalarını İzleme Platformu*, elliye aşkın STK üyesi ile yurttaşlardan toplanan vergilerin harcama kararına dönüşmesi ile ilgili süreci izlemeyi, bu sürecin şeffaf olması için çalışmayı ve sosyal harcamaların artırılması ve etkin kullanımını savunmaktadır. 2010 yılından itibaren kamu harcamaları izlemeye yönelik eğitim ve kamplar düzenlenerek, STK'lar için kamunun çeşitli sosyal alanlara ayırdığı kaynakların izlenmesi, bu harcamaların artırılmasına yönelik politika üretim sürecinin olumlu yönde etkilenmesi ve sosyal harcamaların boyutlarının kamusal alanda konuşulur hale gelmesine katkıda bulunmaktadır.¹⁶ Platform çalışmaları arasında sağlık, sosyal güvenlik, sosyal yardım ve hizmetler, çocuk, gençlik, engelli, adalet, askeri, iç güvenlik ve İstanbul Büyükşehir Belediyesinin harcamaları ile ilgili sonuçlar ve öneriler içeren milletvekillerine yollanan mektuplar, infografikler ve interaktif web siteleri bulunmaktadır.¹⁷

İstanbul Üniversitesi Sosyal Sorumluluk Uygulama ve Araştırma Merkezi bünyesinde organize edilen *Gönüllü Akademisi*'nin program içeriği ise *Üniversite Öğrencilerinin Gönüllülük Algıları, Deneyimleri ve Eğilimleri: İstanbul Üniversitesi Örneği Araştırması ve Gönüllülük Çalıştay*¹⁸ sonuçlarına göre oluşturulmuştur. Her yıl otuz öğrencinin kabul edildiği programda, gönüllülüğün yaygınlaştırılması, sivil toplum ve sosyal girişimler ile ilgili farkındalığın geliştirilmesi ve yeni modellerin desteklenmesi amacıyla seminerler, STK ziyaretleri ve atölye çalışmaları düzenlenmektedir.¹⁹

¹³ *STK Yönetimi ve Sivil Toplum Aktivizmi Eğitim ve Sertifika Programı*. İstanbul Bilgi Üniversitesi. Erişim tarihi: 26 Haziran 2018. <https://stk.bilgi.edu.tr/content/stk-yonetimi-ve-sivil-toplum-aktivizmi-egitim-ve-s/stk-egitim-ve-sertifika-programina-katilan-stk-lar>. İstanbul Bilgi Üniversitesi. Erişim tarihi: 26 Haziran 2018. <https://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/04/14/stkegitim.pdf>

¹⁴ *STK'lar için Uzaktan Öğrenim Ağırlıklı Eğitim Programı*. İstanbul Bilgi Üniversitesi. Erişim tarihi: 26 Haziran 2018. <https://stk.bilgi.edu.tr/content/stklar-icin-uzaktan-ogrenim-agrlikl-egitim-prog/Uzaktan-Ogrenim-Agrlikli-Sertifika-Programina-Katilan-STK-lar>. İstanbul Bilgi Üniversitesi. Erişim tarihi: 26 Haziran 2018. <https://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/04/26/uzaktan.pdf>

¹⁵ *Sosyal Kuluçka Merkezi*. İstanbul Bilgi Üniversitesi. Erişim tarihi: 27 Haziran 2018. <http://www.sosyalkulucka.bilgi.edu.tr/>

¹⁶ *Kamu Harcamaları İzleme Platformu*. İstanbul Bilgi Üniversitesi. Erişim tarihi: 27 Haziran 2018. <https://www.kahip.org/>

¹⁷ *Kamu Harcamaları İzleme Platformu Raporları*. İstanbul Bilgi Üniversitesi. Erişim tarihi: 27 Haziran 2018. <https://www.kahip.org/raporlar/>

¹⁸ Şentürk Murat, Adıgüzel Yusuf ve Büşra Turan. *Üniversitede Gönüllü Olmak. Üniversite Öğrencilerinin Gönüllülük Algıları, Eğilimleri Ve Deneyimleri Araştırması: İstanbul Üniversitesi Örneği*. Erişim tarihi: 26 Haziran 2018. <http://gonulluakademisi.org/wp-content/uploads/2018/02/UniversitedeGonulluOlmak-1.pdf>

¹⁹ *Gönüllü Akademisi*. İstanbul Üniversitesi. Erişim tarihi: 28 Haziran 2018. http://gonulluakademisi.org/wp-content/uploads/2016/11/GonulluKitapcik_Web.pdf

Marmara Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin yürütmekte olduğu *Yönetişim ve Sivil Toplum Kuruluşları Yüksek Lisans Programı* katılımcıları Nisan 2018'de düzenledikleri Proje Tasarımı Eğitimi ile STK'ların proje odaklı eylem stratejileri oluşturması ve proje döngüsü yönetimi konularında kapasitelerinin güçlenmesine katkı sağlamıştır. Bu çalışma sonrasında *Sivil Toplum Kuruluşları Araştırma ve Uygulama Merkezi* olarak eğitim seminerleri, ulusal ve uluslararası düzeyde düzenlenecek sempozyumlar yoluyla STK'lara yönelik olarak yapılacak etkinliklerin devamlılığının sağlanacağı vurgulanmıştır.²⁰

AKADEMİK ARAŞTIRMALAR

Üniversitelerde yürütülmekte olan STK yüksek lisans programlarının bir diğer amacı da sivil toplum ve STK'lar ile ilgili akademik çalışmalar yürütebilecek araştırmacıların yetiştirilmesi ve alanda ihtiyaç duyulan bilginin üretilmesine katkı sağlamaktır. Bunun yanı sıra bu yüksek lisans programlarının bulunduğu merkezler bünyesinde yürütülen projeler kapsamında akademisyenler sahada veri toplamaktadırlar.²¹

Marmara Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Araştırma ve Uygulama Merkezi bünyesinde akademisyenler STK'lardan toplanan verileri analiz ederek STK'ların yönetsel ve örgütsel yapılarının güncel durumunu ortaya koyan ve bu konularda öneriler içeren çalışmalar

yürütmektedirler.²² İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi altında faaliyet gösteren *STK Eğitim ve Araştırma, Gençlik Çalışmaları ve Çocuk Çalışmaları* birimleri tarafından yürütülen projelerin desteklediği araştırmalar, atölye çalışmaları, eğitimler ve sempozyumlar basılı hale getirilerek kamuoyu ile paylaşılmaktadır.²³ İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Araştırma Merkezi ve Sosyal Sorumluluk Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından yürütülen Gönüllülük Akademisi ve Gönüllülük Eğitimleri Projesi kapsamında *Üniversite Öğrencilerinin Gönüllülük Algısı, Deneyimleri ve Eğilimleri: İstanbul Üniversitesi Örneği* başlıklı bir çalışma da yayımlanmıştır.²⁴

STK yüksek lisans programı koordinatörleri, artan ilgiye rağmen STK'ların kurumsal kapasitesi ve sivil toplum alanının gelişmesini araştırma konusu eksenine alan ve sahadan veri toplanarak düzenli şekilde yapılan araştırmaların sınırlı kaldığını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, araştırmacıların kamu kurumları tarafından tutulan resmi verilere erişiminin kısıtlı olmasının bu alanda akademik çalışma yürütmeyi zorlaştırdığını vurgulamışlardır.

Avrupa Birliği Bakanlığı tarafından Haziran 2017'de düzenlenen ve üniversitelerden temsilcilerin sivil toplum sektörü programlama süreci ile ilgili konuları tartışmak üzere bir araya geldikleri danışma toplantısında da ifade edildiği üzere, sivil toplum alanında

²⁰ *Yönetişim ve Sivil Toplum Kuruluşları Yüksek Lisans Programı Tanıtım Kiti*. Marmara Üniversitesi. Sivil Toplum Kuruluşları Araştırma ve Uygulama Merkezi. Erişim tarihi: 27 Haziran 2018. <http://dosya.marmara.edu.tr/stkaum/YSTK-Tanitim-Kiti-2018.pdf>

²¹ Türkiye'de farklı şehirlerde sivil toplum alanı ile ilgili araştırma merkezleri faaliyet göstermektedir. Anadolu Üniversitesi'nde Uluslararası Uygulama ve Araştırma Merkezi faaliyet göstermektedir. Daha fazla bilgi için: <https://www.anadolu.edu.tr/universitemiz/merkezler/uluslararasi-sivil-toplum-uyg-ve-ars-merkezi>
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'nde Sivil Toplum Kuruluşları Araştırma ve Uygulama Merkezi bulunmaktadır. Daha fazla bilgi için: <https://www.adu.edu.tr/tr/araştırma-uygulama-merkezleri>

²² Taysir, Eyüp Aygün ve Yener Pazarıcı. *Türkiye'nin Önde Gelen Sivil Toplum Kuruluşlarının Yönetsel ve Örgütsel Analizi*. Marmara Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Araştırma ve Uygulama Merkezi. 2011.

Yüksel Esra ve Sezgin Funda Hatice. *Türkiye'nin Önde Gelen Sivil Toplum Kuruluşlarının Sivil Toplum Algısı Analizi*. Marmara Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Araştırma ve Uygulama Merkezi. 2012.

²³ İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi faaliyet raporu bünyesindeki çalışma başlıklarıyla ilişkili tüm yayınlara: <http://stk.bilgi.edu.tr>, <http://cocuk.bilgi.edu.tr>, www.genclikcalismalari.org, www.sebeke.org.tr adreslerinden ulaşılabilir.

²⁴ Şentürk Murat, Adıgüzel Yusuf ve Büşra Turan. *Üniversitede Gönüllü Olmak. Üniversite Öğrencilerinin Gönüllülük Algıları, Eğilimleri Ve Deneyimleri Araştırması: İstanbul Üniversitesi Örneği*. Erişim tarihi: 26 Haziran 2018. <http://gonulluakademisi.org/wp-content/uploads/2018/02/UniversitedeGonulluOlmak-1.pdf>

yürütülmekte olan çalışmalar, sektördeki gelişmeler ve ihtiyaçların ortaya konulması amacıyla, üniversitelerin ilgili birimleri ve araştırmacıları da kapsayacak şekilde, bir platform oluşturulmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.²⁵ Bununla birlikte, farklı aktörler ve fon veren kuruluşlar tarafından üniversitelerin sivil toplum alanına ilişkin araştırmalar ve saha çalışmaları yapmasını destekleyecek hibe programlarının oluşturulmasının alandaki bilgi ve veri üretimini teşvik etmesi beklenmektedir. Sivil toplum sektörü ile ilgili kamu kurumları tarafından toplanan verilerin kapsamının nitelik ve nicelik açısından geliştirilmesi, bu verilerin güncel olarak kamuoyuyla paylaşılması ve Türkiye İstatistik Kurumu tarafından hazırlanan istatistik programına²⁶ dâhil edilerek bütünlükçü şekilde ele alınması yapılan çalışmaların niteliğini artırmanın yanı sıra bu alandaki bilgi üretimin çeşitlenmesine de olanak sağlayacaktır.

²⁵ *Üniversiteler ile Diyalog Çalıştayı*. Avrupa Birliği Bakanlığı. Sivil Toplum Sektörü. Erişim tarihi: 28 Haziran 2018. <http://siviltoplumsektoru.org/kamu-kurumlarinin-sivil-toplum-ile-isbirliginin-guclendirilmesi-egitimi-2-2-2/>

²⁶ *Resmî İstatistik Programı 2017-2021*. Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim tarihi: 28 Haziran 2018. http://www.resmiiistatistik.gov.tr/misc/Resmî_Istatistik_Programi_2017_2021.pdf